

2015-02-05

TJÄNSTESKRIVELSE
KUN 2015/5-809

Kulturnämnden

Yttrande över detaljplan för Kil 1:5 före detta Graninge stiftsgård i Boo

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden beslutar att anta förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 4.
2. Kulturnämnden beslutar om omedelbar justering av ärendet.

Sammanfattning

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har beslutat att sända förslaget till detaljplan för Kil 1:5 före detta Graninge stiftsgård på samråd till berörda parter. Det övergripande syftet med planarbetet är att pröva lämpligheten i att bygga bostäder i detta, ur natur- och kulturhänseende, intressanta område. Hela området har en känslig miljö med höga kulturvärden och beskrivs i kulturmiljöprogrammet som ett landmärke. Det mest betydelsefulla kulturhistoriska värdet är huvudbyggnadens utsikt mot Baggensfjärden och hur huvudbyggnaden upplevs från sjösidan. Förslaget till detaljplan tillvaratar kulturmiljöns värden genom att behålla de kulturhistoriskt mest intressanta byggnaderna. Dessutom ska den nya bebyggelsen integreras i naturen och underordnas nuvarande huvudbyggnadens monumentala särställning i landskapet. Offentlig konst saknas i gestaltungsprogrammet.

Ärendet

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har beslutat att sända förslaget till detaljplan för Kil 1:5 före detta Graninge stiftsgård på samråd till berörda parter. Det övergripande syftet med planarbetet är att pröva lämpligheten i att bygga bostäder i detta, ur natur- och kulturhänseende, intressanta område. Det specifika syftet med planen är att skapa möjligheter för ett vård- och omsorgsboende samt seniorbostäder. Förslaget innehåller totalt 180 lägenheter varav 54 är vårdboende. Målet är också att området ska upplevas öppet och välkomnande, samt öka allmänhetens tillgänglighet till naturen och det intilliggande naturreservatet.

Planområdet ligger i den östra delen av kommunen nära gränsen till Värmdö kommun. Området avgränsas av Graningevägen i norr och Baggensfjärden i söder samt Ekobergets

naturreservat i väster. I översiktsplanen är planområdet utpekade som "Gles blandad bebyggelse". För platsen står bland annat följande; "Stiftsgårdens verksamhet bör få möjlighet att utvecklas men i övrigt bör inte ny bebyggelse tillkomma i området." Den restriktiva hållningen i översiktsplanen mot ny bebyggelse i området bör noggrant beaktas så att inte kulturmiljön förvanskas.

Riktlinjer för hållbart byggande

Nacka kommun har tagit fram riktlinjer för hållbart byggande. Följande målområden, med relevans för kulturnämndens ansvarsområde, har pekats ut som viktiga för att uppnå ett långsiktigt hållbart Nacka;

- **Skapa rum för verksamheter, bebyggelse och mötesplatser**

I Graninge är tanken att integrera verksamheter och bostäder med fokus på den äldre befolkningen. Tanken är även att försöka öka tillgängligheten för allmänheten att nyttja naturen och vattnet. Detta leder förhoppningsvis både till en ökad rörelse i området med bättre säkerhet men också ökad trygghet som följd, liksom till en större blandning av människor. Viktigt är här att skapa sådana förutsättningar att allmänheten känner sig välkommen.

- **En levande kulturmiljö**

Att få uppleva historien i vardagsmiljön är en kvalitet som varierar och berikar stads- och landskapsbilden, ger identitet och historisk förankring. Tanken har varit att tillvarata och levandegöra den kulturhistoriska miljön bland annat genom att låta fler få tillgång till den. Den restriktiva hållningen i översiktsplanen mot ny bebyggelse i området beaktas med att en bestämmelse om maximalt antal bostäder införs på plankartan så att inte kulturmiljön förvanskas. En antikvarisk utredning har gjorts. Kulturmiljön bedöms levandegöras genom planförslaget. Boende i de bostäder som planförslaget medger kommer i vardagsmiljön att kunna uppleva hur platsen har nyttjats sedan den togs i anspråk.

Kulturmiljö

Graninge stiftsgård omfattar ett flertal byggnader varav huvudbyggnaden ritades 1909 av arkitekt Ferdinand Boberg. Bebyggelsen har haft två huvudsakliga funktioner. Den första perioden som sommarnöje, först åt familjen Philipsson och senare åt familjen de Champs, och den senare perioden som Stiftsgård för Stockholms stift. Hela området har en känslig miljö med höga kulturvärden och beskrivs i kulturmiljöprogrammet som ett landmärke. Det mest betydelsefulla kulturhistoriska värdet är huvudbyggnadens utsikt mot Baggensjärden och hur huvudbyggnaden upplevs från sjösidan. Den ursprungliga byggherren och arkitekten har medvetet valt denna placering och tillsammans med byggnadens klassicerande stil uppstår från sjösidan ett "Akropolismotiv".

Till huvudbyggnaden hör även en lekstuga uppförd 1916, ritad av arkitekt Olof Deas-Olsson samt ett stall med vagnslider uppfört 1918, ritat av arkitekterna Fritz & Ivar Gripe. Ett stort kulturhistoriskt värde ligger i att alla byggnader från den första perioden är bevarade.

Konsekvenser för kulturmiljö och landskapsbild

Området förvandlas från stiftsgård till bostadsområde med vård och omsorgsboende. Tillkommande bebyggelse i tre våningar med tillhörande anläggningar innebär en stor förändring av landskapet. De äldre byggnaderna kommer dock till största delen att behållas vilket gör att man kan läsa av områdets olika tidsepoker. Av de befintliga byggnaderna sparas de som har stora kulturhistoriska värden, det vill säga stallet, huvudbyggnaden, kyrkan, vaktmästarbostaden och lekstugan. Den gamla huvudbyggnaden kommer att vara kvar som den mest dominerande byggnaden.

I struktur och volym anpassas bebyggelsen till terrängen och den befintliga bebyggelsen. De nya byggnaderna placeras så att det finns generösa ytor kvar runt befintliga byggnader. Gestaltningen föreslås däremot kontrastera och avvika genom att tillkommande bebyggelse ges en ”skogskaraktär” tydligt kopplad till landskapet. Från vattnet ska miljön fortsatt ses som ett landmärke med dess utmärkande huvudbyggnad och gröna fot.

Kultur- och fritidsenhetens synpunkter

Det aktuella planförslaget tillvaratar huvudbyggnadens särställning, vilket är prioriterat. De nya byggnaderna planeras få mörka och naturfärgade fasader, vilket borgar för att de inte ska bli för framträdande i landskapet. Enheten vill dock betona betydelsen av att höjden på angränsande byggnader inte överstiger huvudbyggnadens. Det är positivt att de kulturhistoriskt mest värdefulla byggnaderna behålls som en helhet med tydligt avläsbara årsringar.

Förslaget innehåller flera nya parker, som exempelvis Aktivitetsparken, Finparken och Klosterträdgården. Trots detta omnämns inte offentlig konst, vilket har pekats ut som viktigt i anslutning till omsorgsverksamhet inom dialogen gällande offentlig konst. Den huvudsakliga målgruppen i området är äldre i behov av vård, men allmänheten och besökare ska också känna sig välkomna att vistas i området. I detta sammanhang är konst en tillgång för att höja platsens attraktivitet och identitet, i samspel med natur och kulturhistoria. Konsten kan med fördel tillföra element av vatten, ljus och ljud i harmoni med omgivningen, och förhöja upplevelsen av miljön för alla oavsett funktionsnedsättning. Konsten bidrar till läkning och förbättrad hälsa, vilket bör tas tillvara i den fortsatta planeringen, med utgångspunkt i vision och strategi för Öppna konsten.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår kultur- och fritidsenheten att kulturnämnden beslutar att anta förslag till yttrande enligt tjänsteskrivelsens bilaga 4.

Bilagor

1. Detaljplan för Kil 1:5 före detta Graninge stiftsgård i Boo
2. Gestaltungsprogram
3. Antikvarisk förundersökning Graninge stiftsgård
4. Förslag till kulturnämndens yttrande

Malin Westerback
Direktör för arbete och fritid

Anna Hörnsten
Utvecklingsledare kultur
Kultur- och fritidsenheten